

5.

SUPAPRASTINTOS PROCEDŪROS

Platesnis supaprastintų procedūrų taikymas – viena iš prioritetinių Europos Sąjungos valstybių narių muitinių, taip pat ir Lietuvos muitinės modernizavimo sričių, nes tai sudaro palankesnes verslo sąlygas patikimoms įmonėms, o muitinės gali geriau panaudoti savo žmogiškuosius išteklius ir intensyviau tikrinti mažiau patikimas įmones. Taip pat svarbu susieti supaprastintas procedūras su vis platesniu informacinių technologijų taikymu atliekant muitinės formalumus ir geriau jas priderinti prie verslo poreikių.

Supaprastintų procedūrų taikymo esmė yra tai, kad dalį muitinės formalumų patikima atlikti pačiam verslo subjektui. Teisę taikyti supaprastintas procedūras įgyja verslo subjektai, gavę kompetentingų muitinės įstaigų suteiktus leidimus jas taikyti bei, jeigu reikia, sudarę sutartis su juos suteikusiomis muitinės įstaigomis dėl detalios šių procedūrų taikymo ir kontrolės tvarkos.

5.1. Leidimų taikyti supaprastintas procedūras suteikimas

Asmuo, pageidaujantis gauti leidimą taikyti supaprastintas procedūras, turi pateikti atitinkamą prašymą kompetentingai muitinės įstaigai. Lietuvoje ilgalaikius leidimus taikyti supaprastintas procedūras suteikia teritorinės muitinės, kurių veiklos zonoms priklauso jų prašantys asmenys, o vienkartinius – muitinės postai, kuriems deklaruojamos prekės. Muitinės departamento generalinis direktorius yra patvirtinęs Supaprastintų procedūrų taikymo Lietuvoje taisykles [19].

Muitinė, gavusi prašymą leisti taikyti supaprastintą procedūrą, patikrina, ar įmonė atitinka teisės aktuose nustatytus kriterijus, taikomus leidžiant taikyti pasirinktą supaprastintą procedūrą, ar ji pasirengusi vykdyti šios supaprastintos procedūros taikymo reikalavimus ir suteikia leidimą taikyti pageidaujamą supaprastintą procedūrą arba priima sprendimą prašymo nepatenkinti. Jeigu leidimui suteikti reikalinga papildoma informacija (pvz., pareiškėjo ūkinės veiklos patikrinimas, kurio metu siekiama nustatyti jo patikimumą ir tai, ar jis laikosi nustatytos muitinės procedūrų atlikimo tvarkos), muitinė apie tai praneša prašymą pateikusiam asmeniui ir leidimas suteikiamas vėliau, gavus papildomos informacijos.

Asmuo, gavęs ilgalaikį leidimą taikyti supaprastintas procedūras Lietuvoje, turi sudaryti sutartį su jį suteikusia teritorine muitine dėl išsamios leidime nurodytos supaprastintos procedūros taikymo ir kontrolės tvarkos. Šis reikalavimas netaikomas suteikiant teisę naudotis šiais tranzito procedūros atlikimo tvarkos supaprastinimais: bendraja garantija arba atleidimu nuo prievolės pateikti garantiją, specialios formos krovinio aprašais, specialiomis plombomis, atleidimu nuo prievolės laikytis nustatyto maršruto. Leidimas taikyti supaprastintą procedūrą paprastai išduodamas ne ilgesniam kaip 6 metų laikui, tačiau jo galiojimo laikas priklauso ir nuo pasirinkto supaprastinimo. Leidimo taikyti supaprastintas procedūras galiojimą galima sustabdyti ir nepasibaigus nustatytam leidimo galiojimo laikui, jeigu asmuo nesilaiko supaprastintos procedūros taikymo, apskaitos bei kontrolės reikalavimų, kitų įsipareigojimų. Jeigu per tris mėnesius nustatyti trūkumai nepašalinami, leidimas taikyti supaprastintas procedūras atšaukiamas. Tuomet prašyti naujo muitinės leidimo taikyti tą pačią supaprastintą procedūrą asmuo gali ne anksčiau kaip praėjus vieneriems metams nuo ankstesnio leidimo atšaukimo dienos.

5.2. Reikalavimai asmenims, norintiems taikyti supaprastintas procedūras

Lietuvoje ilgalaikiai leidimai taikyti supaprastintas procedūras išduodami tik asmenims, kuriems suteiktas patikimo asmens statusas.

Patikimo asmens statusas suteikiamas asmenims, atitinkantiems šiuos patikimumo kriterijus:

- vykdo ūkinę komercinę veiklą ne trumpiau kaip vienerius metus (ūkinės komercinės veiklos pradžia laikoma asmens įregistravimo diena);
- paskutinius vienerius metus muitinės procedūras, kitus muitinės sankcionuotus veiksmus ir (arba) laikinojo prekių saugojimo operacijas vykdė ne rečiau kaip 4 kartus per mėnesį arba ne mažiau kaip 50 kartų per metus;
- paskutinius vienerius metus nenustatytas nė vienas reikšmingas ir (arba) kartotinis asmens padarytas pažeidimas (tokiais pažeidimais laikomi teisės aktų pažeidimai, nurodyti Muitinės įstatymo 107 straipsnyje);
- asmuo neturi nesumokėtų muitinės arba Valstybinės mokesčių inspekcijos administruojamų mokesčių;
- asmens finansinė atskaitomybė teisingai atspindi jo finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus.

Prašymą suteikti patikimo asmens statusą asmuo pateikia teritorinei muitinei, kurios veiklos zonoje yra jo buveinė. Kartu su prašymu turi būti pateiktas asmens įregistravimo pažymėjimo patvirtintas nuorašas bei audito įstaigos išvada. Teritorinė muitinė, priėmusi asmens prašymą, patikrina, ar jis atitinka teisės aktuose nustatytas patikimumo sąlygas. Priėmusi palankų asmeniui sprendimą, teritorinė muitinė išsiunčia Muitinės departamentui teikimą asmeniui suteikti patikimo asmens statusą. Muitinės departamentas, įregistravęs patikimą asmenį, išduoda jam patikimo asmens pažymėjimą, papildo patikimų asmenų sąrašą bei informuoja visas teritorines muitines ir Valstybinę mokesčių inspekciją.

5.3. Supaprastintų procedūrų taikymas

Vadovaujantis Bendrijos muitinės kodekso 76 straipsniu ir Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatomis Bendrijos muitų teritorijoje gali būti taikomos šios supaprastintos procedūros:

- deklaracijų, kuriose nenurodyta tam tikra informacija, pateikimo procedūra;
- supaprastinto deklaravimo procedūra;
- procedūra, įforminama asmens pageidaujamoje vietoje.

Deklaracijų, kuriose nenurodyta tam tikra informacija, pateikimo procedūra

Taikant šią supaprastintą procedūrą, asmeniui leidžiama pateikti muitinės deklaraciją (bendrąjį administracinį dokumentą), kurioje užpildyti ne visi langeliai, privalomi užpildyti taikant įprastines procedūras. Be to, gali būti leista kartu su tokia muitinės deklaracija nepristatyti dalies privalomų pateikti muitiniam tikrinimui atlikti dokumentų. Muitinės deklaracijoje nepateiktus duomenis ir kartu su ja nepristatytus dokumentus reikia pateikti vėliau, per atitinkamą muitinės deklaraciją priėmusios muitinės įstaigos nustatytą laiką, bet ne vėliau nei per vieną mėnesį nuo muitinės deklaracijos, kurioje užpildyti ne visi privalomi užpildyti langeliai, priėmimo dienos. Tokia muitinės deklaracija gali būti papildyta trūkstamais duomenimis arba vietoj jos gali būti pateikta kita muitinės deklaracija.

Supaprastinto deklaravimo procedūra

Taikant šią supaprastintą procedūrą, vietoj įprastinės muitinės deklaracijos (bendrojo administracinio dokumento) gali būti naudojami kiti muitinės, prekybos arba transporto dokumentai (bendrosios deklaracijos rinkiniai, važtaraščiai, sąskaitos arba kiti verslo dokumentai). Taikant supaprastinto deklaravimo procedūrą prekės turi būti deklaruojamos leidime taikyti šią supaprastintą procedūrą nurodytuose muitinės postuose.

Lietuvoje išleidžiant prekes į laisvą apyvartą kaip supaprastintą importo deklaraciją galima naudoti Muitinės departamento nustatytos formos bendrąją deklaraciją, kuri pateikiama, patikrinama ir įforminama pasienyje

veikiančioje muitinės įstaigoje, įvežant prekes iš trečiosios šalies į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją. Vėliau prekės gali būti gabenamos tiesiai į supaprastinto deklaravimo procedūra besinaudojančio asmens patalpas ir jose iškraunamos. Eksportuojant kaip supaprastinta deklaracija gali būti naudojama sąskaita faktūra, kuri pateikiama, patikrinama ir įforminama pasienyje veikiančioje muitinės įstaigoje, išgabenant prekes iš Lietuvos Respublikos muitų teritorijos į trečiąją šalį (šios teritorijos viduje veikiančioje muitinės įstaigoje šiuo atveju jokie muitinės formalumai neatliekami).

Praejus teritorinės muitinės ir asmens sutartyje dėl detalios supaprastinto deklaravimo procedūros taikymo ir kontrolės tvarkos nustatytam laikui, bet ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo supaprastintos deklaracijos priėmimo dienos, muitinei privaloma pateikti papildomus bendrojo administracinio dokumento rinkinius arba suvestinę deklaraciją, kurioje turi būti pateikti duomenys apie visas prekes, per šį laiką deklaruotas taikant supaprastinto deklaravimo procedūrą.

Procedūra, įforminama asmens pageidaujamoje vietoje

Taikant šią supaprastintą procedūrą, duomenys apie prekes, importuotas arba eksportuotas naudojantis tokiais supaprastinimais, turi būti nedelsiant įregistruojami asmens tvarkomuose apskaitos registruose. Vėliau, kaip ir naudojantis supaprastinto deklaravimo procedūra, muitinei reikia pateikti papildomus bendrojo administracinio dokumento rinkinius arba suvestinę deklaraciją.

Kai procedūra, įforminama asmens pageidaujamoje vietoje, taikoma Lietuvoje, leidimą ja naudotis gavęs asmuo per jo ir teritorinės muitinės sutartyje dėl detalios šios supaprastintos procedūros taikymo ir kontrolės tvarkos nurodytą laiką nuo prekių atgabenimo į asmens pageidaujamą vietą arba likus minėtoje sutartyje nustatytam laikui iki išgabenamų prekių pakrovimo į transporto priemonę privalo informuoti muitinę apie prekių atgabenimą arba numatomų išgabenti prekių pakrovimą, kad prireikus būtų galima jas fiziškai patikrinti. Muitinės pareigūnams per nustatytą laiką neatvykus į prekių pakrovimo arba iškrovimo vietą, prekes galima iškrauti iš jas atgabenusios transporto priemonės, prireikus nuimant muitinės plombas, arba pradėti krauti į transporto priemonę ir, asmeniui nustatyta tvarka įforminus muitinės deklaraciją, išgabenti.

5.4. Įgaliotieji ekonominių operacijų vykdytojai

Patikimi verslo subjektai gali naudotis įgaliotojo ekonominių operacijų vykdytojo (toliau – ĮEOV) statusu (su šiuo statusu susijusios muitų teisės aktų nuostatos įsigaliojo nuo 2008 m. sausio 1 d.). ĮEOV statusas suteikiamas siekiant sumažinti patikimų verslininkų išlaidas bei didinti Europos Bendrijos ekonominių operacijų vykdytojų konkurencingumą pasaulio rinkose. ĮEOV gali naudotis palankesnėmis muitinio tikrinimo, susijusio su sauga ir saugumu, sąlygomis ir (arba) muitinės veiklos taisyklėse numatytais procedūrų supaprastinimais, o muitinė juos laiko gana patikimais ir rečiau tikrina, naudodama savo išteklius ten, kur jų labiau reikia.

Ekonominių operacijų vykdytojai – asmenys, kurių vykdomai profesinei ūkinei veiklai taikomi muitų teisės aktai.

Įgaliotieji ekonominių operacijų vykdytojai – ekonominių operacijų vykdytojai, Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatų nustatyta tvarka įgiję įgaliotojo ekonominių operacijų vykdytojo sertifikata.

ĮEOV statusas gali būti suteiktas bet kuriam Bendrijos muitų teritorijoje įsteigtam ekonominių operacijų vykdytojui, kurio veikla tiesiogiai arba netiesiogiai yra reguliuojama muitų teisės aktų, pavyzdžiui, prekių gamintojui, eksportuotojui, importuotojui, ekspeditoriui, muitinės sandėlio savininkui, muitinės tarpininkui, vežėjui. ĮEOV statusas suteikiamas ekonominių operacijų vykdytojui, atitinkančiam tam tikrus bendruosius kriterijus, taikomus ekonominių operacijų vykdytojų verslo ir, atitinkamais atvejais, transporto registrų tvarkymo sistemoms, mokumui ir nustatytų reikalavimų laikymuisi.

ĮEOV statusas suteikiamas remiantis 4 bendraisiais kriterijais:

- 1) priimtini duomenys apie muitinės nustatytų reikalavimų laikymąsi;
- 2) priimtina verslo ir, atitinkamais atvejais, – transporto registrų tvarkymo sistema, sudaranti galimybes atlikti atitinkamą muitinį tikrinimą;
- 3) mokumo įrodymas;
- 4) tinkamai taikomi saugumo ir saugos standartai.

1. Duomenys apie muitinės nustatytų reikalavimų laikymąsi laikomi priimtinais, jeigu per paskutiniuosius trejus metus iki prašymo pateikimo šiurkščiai arba pakartotinai muitinės veiklos taisyklių nėra pažeidęs nė vienas iš toliau nurodytų asmenų:

- pareiškėjas;
- pareiškėjo bendrovei vadovaujantys arba jos valdymą kontroliuojantys asmenys;
- atitinkamais atvejais – pareiškėjo teisinis atstovas muitinės klausimais;
- asmuo, pareiškėjo bendrovėje atsakingas už muitinės klausimus.

Tačiau duomenys apie muitinės nustatytų reikalavimų laikymąsi gali būti laikomi priimtinais ir tada, jeigu, kompetentingos muitinės įstaigos nuomone, pažeidimas nėra reikšmingas atsižvelgiant į muitinės prižiūrimų operacijų skaičių arba apimtis ir nekelia abejonių dėl pareiškėjo sąžiningumo.

2. Kad muitinė galėtų pripažinti, jog pareiškėjas taiko priimtina verslo ir, atitinkamais atvejais, transporto registrų tvarkymo sistemą, pareiškėjas turi atitikti šiuos reikalavimus:

- naudoti apskaitos sistemą, atitinkančią toje valstybėje narėje, kurioje laikomi jo apskaitos registrai, taikomus bendrai pripažintus apskaitos principus ir palengvinančią audito metodais pagrįstą muitinį tikrinimą;
- suteikti muitinei fizinę arba elektroninę prieigą prie muitinės prižiūrimos veiklos arba, atitinkamais atvejais, transporto veiklos apskaitos registrų;
- naudoti logistikos sistemą, skiriančią Bendrijos ir ne Bendrijos prekes;
- turėti administracinę organizaciją, atitinkančią jo verslo pobūdį bei apimtis ir tinkamą prekių srautams valdyti, taip pat vykdyti vidaus kontrolę, gebančią išaiškinti neteisėtus arba reikalavimų neatitinkančius sandorius;
- atitinkamais atvejais taikyti priimtinas naudojimosi licencijomis ir leidimais, susijusiais su prekybos politikos priemonėmis arba su prekyba žemės ūkio produktais, procedūras;
- taikyti priimtinas bendrovės apskaitos registrų ir informacijos saugojimo bei apsaugos nuo informacijos praradimo procedūras;
- užtikrinti, kad darbuotojai žinotų apie būtinybę informuoti muitinę apie visus atvejus, kai išaiškėja reikalavimų laikymosi sunkumai, ir užmegzti ryšius, tinkamus muitinei informuoti apie tokius atvejus;

- taikyti tinkamas informacijos technologijų apsaugos priemonės, skirtas pareiškėjo kompiuterinei sistemai apsaugoti nuo neteisėto įsilaužimo ir saugiai laikyti pareiškėjo dokumentus.

3. Laikoma, kad pareiškėjo mokumo reikalavimas yra įvykdytas, jeigu galima įrodyti jo mokumą per paskutiniuosius trejus metus. Mokumu laikoma gera finansinė pareiškėjo padėtis, leidžianti jam įvykdyti savo įsipareigojimus, deramai atsižvelgus į jo vykdomos komercinės veiklos ypatumus.

4. Pareiškėjo taikomi saugumo ir saugos standartai laikomi tinkamais, jeigu įvykdyti šie reikalavimai:

- pastatai, numatomi naudoti operacijoms, kurias vykdant norima naudotis ĮEOV sertifikatu, yra pastatyti iš medžiagų, kliudančių neteisėtai patekti į vidų ir apsaugančių nuo neteisėto įsilaužimo;
- yra įdiegtos tinkamos įėjimo arba įvažiavimo kontrolės priemonės, užkertančios kelią bandymams neteisėtai patekti į krovos vietas, krovimo dokus ir krovinių saugojimo vietas;
- tvarkant prekes taikomos priemonės, neleidžiančios papildomai pakrauti, pakeisti arba paimiti kokių nors medžiagų arba atidaryti krovinio vienetų;
- atitinkamais atvejais taikomos naudojimosi importo ir (arba) eksporto licencijomis, susijusiomis su draudimais ir apribojimais, procedūros, skiriančios kontroliuojamas prekes nuo kitų prekių;
- pareiškėjas yra įgyvendinęs priemones, leidžiančias tiksliai nustatyti jo verslo partnerių tapatybę ir taip užtikrinti tarptautinės tiekimo grandinės saugumą;
- kiek leidžia teisės aktai, pareiškėjas atlieka būsimų darbuotojų, kurie dirbs saugumo požiūriu svarbų darbą, su saugumu susijusių patikrinimų; taip pat atlieka periodinius darbuotojų patikimumo patikrinimus;
- pareiškėjas užtikrina, kad atitinkami jo darbuotojai aktyviai dalyvautų informuotumo apie saugumą didinimo programose.

Valstybės narės muitinė, gavusi ekonominių operacijų vykdytojo prašymą, gali išduoti vieną iš Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatų 14a straipsnio 1 dalyje nurodytų įgaliotojo ekonominių operacijų vykdytojo sertifikatą (toliau – ĮEOV sertifikatas). Jie išduodami atsižvelgiant į tai, ar pareiškėjas pageidauja naudotis tik muitinės veiklos taisyklėse numatytais muitinės procedūrų supaprastinimais, tik palankesnėmis muitinio tik-

rinimo, susijusio su saugumu ir sauga, sąlygomis, ar ir minėtais supaprastinimais, ir palankesnėmis sąlygomis kartu. **Yra nustatytos trys ĮEOV sertifikatų rūšys:**

1) muitinės formalumų supaprastinimas – išduodamas ekonominių operacijų vykdytojams, pageidaujantiems naudotis muitinės veiklos taisyklėse numatytais supaprastinimais ir atitinkantiems 1–3 bendriesiems kriterijams priskirtus reikalavimus;

2) saugumas ir sauga – išduodamas ekonominių operacijų vykdytojams, pageidaujantiems naudotis palankesnėmis muitinio tikrinimo, susijusio su saugumu ir sauga, sąlygomis prekes įvežant į Bendrijos muitų teritoriją arba išvežant iš jos ir atitinkantiems 1–4 bendriesiems kriterijams priskirtus reikalavimus;

3) muitinės formalumų supaprastinimas/saugumas ir sauga – išduodamas ekonominių operacijų vykdytojams, pageidaujantiems naudotis ir a punkte nurodytais supaprastinimais, ir b punkte nurodytomis palankesnėmis sąlygomis bei atitinkantiems 1–4 bendriesiems kriterijams priskirtus reikalavimus.

Suteiktas ĮEOV statusas pripažįstamas visose ES valstybėse narėse, o ateityje, tikėtina, – jis pagal tarptautines sutartis bus pripažįstamas ir kai kuriose trečiojoje šalyse. Jį įgijusiems asmenims kreipiantis į muitinę su prašymais leisti naudotis įvairiais supaprastinimais neberekės iš naujo įrodinėti, kad asmuo atitinka nustatytus patikimumo kriterijus, jei tai jau bus patikrinta suteikiant asmeniui ĮEOV statusą. Šis statusas – tai reikšmingas verslininko patikimumo rodiklis ne tik jam bendradarbiaujant su muitine, bet ir su kitais verslininkais. Muitinės departamento generalinis direktorius, įgyvendindamas 2006 m. gruodžio 18 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1875/2006 nuostatas, yra patvirtinęs taisykles, reglamentuojančias ĮEOV statuso suteikimo Lietuvoje tvarką [33].

???

Kartojimo klausimai

1. Kokius žinote prekių deklaravimo tvarkos supaprastinimus (supaprastintas procedūras)?
2. Kokie reikalavimai taikomi asmenims, norintiems taikyti supaprastintas procedūras?
3. Kas asmenims suteikia leidimus taikyti supaprastintas procedūras Lietuvoje?

4. Apibūdinkite kiekvienos supaprastintos procedūros taikymo principus.
5. Apibūdinkite sąvoką „įgaliotasis ekonominių operacijų vykdytojas“.
6. Kas gali įgyti įgaliotojo ekonominių operacijų vykdytojo statusą ir kokiomis lengvatomis gali naudotis šį statusą įgiję asmenys?